

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Orator Christianvs Caroli Regii E Societate Iesv

Reggio, Carlo

Romæ, 1612

Celeritas, & tarditas in dicendo fugienda. cap. 24.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-68672](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-68672)

opus est commouentur. Tertiò, Qui crebris clamoribus sunt dediti, non possunt commodè docere. Pauca ferè afferunt, eaque confusè, & sine ordine effundunt. Tempestiui tamen clamores peritiles sunt, præsertim si vox sit clara, dulcis, robusta, non aspera, non obtusa, non exilis & nimium acuta, & si habeat à natura vim quamdam, quæ penetret cor audientis, & afficiat, & quod caput est, ex animi sensu, spirituque, ac rebo clamor erumpat, in re graui, quæ probè explicata probataque rationibus sit. Hoc inquam modo si adhibeatur clamor, mirabiles motus efficiet.

Celeritas, & tarditas indicendo fugienda.

Cap. XXIV.

Vitium est, si nimis in dicendo Orator festinet, quasi quæpiam insectantem irrequietus fugiat. Vbiq; meminerimus consuetudinis naturalis. An homines in visu communi ferunt, si quis cum præcipiti celeritate loquatur, præsertim ubi negotium magni momenti agitur? Scio habere nescio quid admirationis apud multitudinem, illum quasi torrentem facundia. Sed audi quam huic vitio notam adscribat S. Hieronymus, Verba, inquit, voluere, & apud imperitum vulgus, sui admirationem facere, indoctorum hominum est. Nihil tam facile, quam vilem plebeculam, & indoctam concionem lingue volubilitate decipere, quæ, quicquid non intelligit, plus miratur. Indoctorum hominum dicit esse, sui que admirationem captantium, & plebeculam vilem decipientium: ac verè decipitur, cui solidam frugem expectanti, inanes, ac personantes silique porriguntur. Audi etiam Senec. Audisse te scribis Serapionem Philosophum; cum isthuc applicuisset, solere magno cursu verba conuoluere, quæ non effundit, sed præmit & vrget: plura enim veniunt, quam quibus vox vna sufficiat. Hoc non probo in Philosopho, cuius pronuntiatio quoque sicut vita, debet esse composita. Nihil autem ordinatum est, quod præcipitatur, & properat. Videtur autem densa illa, & præcepto oratio, ingenti imbri similis, qui repente effusus terram eluit, non humefacit: vel similis mari, continuis fluctibus agitato, ubi vnda vndam trudit, ac proruit, nec vlli requies, aut mora est, sed statim ab alia superueniente propellitur. ita planè dum multæ sententiæ, aliæ super alias rapidè euoluuntur, statim antecedentem præmit sequens, & aufert, vt nihil auditor arripere

*Ad Nep.
Epist. 2.*

Epist. 40.

riperet & seruari possit. Vnde fit, vt huiusmodi conciones ad-
miracionem apud vilem plebeculam, vt ex S. Hieronymo dixi-
mus, nihil tamen fructus pariant, & possit quidem auditor te-
stis esse, multa se audiuisse, quid tamen audierit referre ne-
queat. Addit Seneca huiusmodi orationis cursum, nihil habe-
re utilitatis, inanitatis, & vani multum: nam oratio (inquit)
quæ sanandis mentibus adhibetur, descendere in nos debet:
remedia non prosunt, nisi immorentur, lenienda sunt, quæ me-
exterrent, compescenda quæ irritant, discutienda quæ fallunt
inhibenda luxuria, corripienda auaritia, quid horum raptim
potest fieri? Quis Medicus ægros in transitu curat?] Rursus
affirmat ne voluptatem quidem habere ullam, talem verbo-
rum, sine delectu ruentium strepitum, sed vt pleraque (inquit)
quæ fieri posse non crederes, cognouisse satis est, sic istos qui
verba exereuerunt abunde est semel audiuisse.] Neque ta-
men dum celeritas fugitur, in contrariam incidendum est tar-
ditatem, vt ita dicas, quasi verba adnumeret. Optimè enim
in eadem Epistola idem Seneca. Sic habeto (inquit) istam vim
dicendi rapidam, atque abundantem, aptiorem esse circulan-
ti iudices, quàm agenti rem magnam, ac seriam. Aequè stil-
lare illam nolo, ac currere, nec extendat aures, nec obruat,
nam illa quoque inopia, & exilitas minus attentum audito-
rem habet tædio interruptæ tarditatis, facilius tamen insidit,
quod expectatur, quàm quod præteruolat.] Et infra Q. Ha-
terij in dicendo cursum, longè abesse vult ab homine sano:
Nunquam (inquit) dubitauit, nunquam intermisit. Semel in-
cipiebat, semel desinebat.] Et contra laudat Fabianum, quia
disputabat expedite magis, quàm concitate, vt possis dicere
facilitatem esse illam, non celeritatem.] Idem habet præce-
ptum alibi. Sicut currere non debet, ita neque stillare, ne vi-
deamur ipsi nos audire, & circumspicere nostrum sermonem.
Nam tarditate illa extenduntur aures, affectus omnes languē-
scunt, & auditores, dum supini securique mouentur, oscitatio-
ne soluantur. Itaque optima est moderatio, vt liceat etiam
respirare cum opus est. Sic recreatur Orator, sic auditor re-
suscitur: Orator facile vocem à contentione, & clamore ad se-
datum, & naturalem modum remittit, & prout expedit, va-
riat, quod alij efficere non possunt, quemadmodum per procli-
uè currentium, non vbi visum est, gradus sistitur, sed incitato
corporis impetu se rapit, ac longius quàm voluit effertur, sic

Epist. 32.
om. 8. 207
-aspul. 208
-aspul. 209
-aspul. 210
-aspul. 211
-aspul. 212

illa dicendi celeritas, nec in sua potestate est, nec decora orationi Evangelicæ quæ ponere debet verba non projicere.

Fugienda elevatio, ac depressio vocis, & quod naturam sequi debemus. Cap. XXV.

Q Vintilianus docet, Primam rectè pronunciandi rationem esse æquabilitatem, ne sermo subsultet imparibus spatijs, & sonis, elata summis, acuta grauibus commiscendo. Huic prononciationis virtuti contrarium est vitium eorum, qui inter concionandum, modo attollunt, modo deprimunt vocem, itaut vdatim fluere videatur, vel claudicare perenni inæqualitate variata. In hoc vitium ducit plerosque contrarij vitij fuga: Nam dum vnum eundemque perpetuum in dicendo tenorem declinant, plus æquo permutant: Existimant alij conferre plurimum varietatem illam ad motum, sed toto errant cælo, quia hic modus dicendi, vt ita dicam arcuatus, planè insulsus est, & ad omnia Oratoris officia ineptissimus, cum non sit commodus vt doceat, neque vt delectet, neque vt moueat. Tollit enim illa æqualis inequalitas doctrinæ diluciditatem, dum multa clamoribus obscurantur, eademque molestiam simul maximam parit, facilè enim cuius est obseruare inter auditores, nihil esse quod eis magis in Concionatore displiceat, quàm cum intentis in eum auribus non possunt percipere quid dicatur. Ad hæc si displicet illa perpetua æquabilitas, quam vnitionum aliqui vocant, necesse est vt hæc constans inconstantia displiceat multò magis, quia peius naturallem loquendi modum corrumpit. Quis enim vnquam in humanis congressionibus hunc modum vel tenuit, vel audiuit. Atqui iam superius admonui, sed inculcandum rursus, eam vniversè loquendo, seruandam prononciationis regulam, vt quisque ita dicere statuatur, & conetur, vt ipsa nos docet natura in quotidianis sermonibus loqui, cum sanè haud aliter concionari debeamus, ac loquimur, nisi elata magis voce, curaque maiore ob amplitudinem loci, & auditorum multitudinem. Quamobrem magnus potest meritò iudicari error, deprauare vsum loquendi, quem à natura sumus edocti magistra, cum iuari ab arte natura, ac perfici debeat, non vitari. Multos ego animaduerti, & quidem bono ingenio, qui si naturam sequerentur, quod facillimò negotio præstare possent, optimè

In concione vox, & modus loquendi maximè naturalis seruandus.